

FIIA 17/2014

COMMENT

Mika Aaltola
Ohjelmajohtaja
Ulkopoliittinen instituutti

Republikaanit ovat nyt niskan päällä > Yhdysvaltain kongressi ja presidentti Obama voivat tavoitella yhteistä säveltä ulkopoliitikassa

Republikaanien voitto Yhdysvaltain kongressivaaleissa merkinnee puolueen vaikutusvallan kasvua Yhdysvaltain ulkopoliitikassa. Pelkän vastaan haraamisen sijasta republikaanit voivat nyt aktiivisesti tavoitella kompromisseja presidentti Barack Obaman kanssa.

Talous on yhdysvaltalaisien äänestäjien päällimmäinen huolenaihe vielä kuusi vuotta finanssikriisin puhkeamisen jälkeenkin. Kansantalouden ei uskota kohenevan, minkä lisäksi kansalaisten turhautumista ruokkii politiikan jyrkkä vastakkainasettelu ja siitä johtuva kyvyttömyys saada aikaan päätöksiä. Tunnetta poliittisesta halvaantumisesta vahvistavat kiistelyt maahanmuutosta ja terveydenhoidosta. Istuvan presidentin puolue häviää lähes aina presidentinvaalien välillä pidettävissä väli-vaaleissa.

Ulkopoliittiset ongelmat lisäävät äänestäjien tunnetta siitä, että valtakunnan asioita hoidetaan huonosti. Ennen vaaleja aprikoiitiin, miten presidentti Barack Obaman alhainen suosio vaikuttaisi demokraattisen puolueen ehdokkaiden vaalituloksiin. Vaikkei presidentti ole ehdolla kongressin vaaleissa, niissä äänestetään kuitenkin hänen politiikastaan.

Yhdysvaltain poliittisessa järjestelmään kuuluva vallanjako pakottaa presidentin ja kongressin tekemään yhteistyötä. Kongressi voi rajoittaa presidentin kykyä toimia itsenäisesti jopa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Presidentti voi viedä asioita eteenpäin toimeenpanovaltaansa nojaten, mutta silläkin on rajoituksensa. Tärkeimpien poliittisten hankkeiden läpiviemiseksi presidentin on siis

tehtävä kompromisseja ja haettava kongressin tukea.

Yhdysvaltain ulkopoliitiikan suuret linjat ovat suhteellisen vakaita riippumatta siitä, kumpi puolue on vallassa. Republikaanien voitolla on kuitenkin luultavasti joitakin ulkopoliittisia vaikutuksia. Päätöksenteko missä tahansa merkittävässä ulkopoliittisessä asiassa – Isisistä Iraniin ja Ukrainasta vapaa-kauppasopimukseen – edellyttää kongressin hyväksyntää. Keskeinen kysymys onkin, kuinka yhtenäisesti republikaanipuolue tulee toimimaan näiden kysymysten suhteen.

Republikaanit kannattavat Yhdysvaltain politiikan painopisteen siirtämistä Aasiaan. Tyynenmeren vapaakauppasopimus (TTP) saa vahvempaa tukea republikaaneilta kuin demokraateilta. Toisaalta myös Yhdysvaltain suhteet Eurooppaan voivat saada enemmän painoarvoa, sillä demokraatit ovat suhtautuneet kriittisesti Transatlanttiseen vapaakauppasopimukseen (TTIP).

Yksittäisiin asiakysymyksiin vaikuttamisen ohella republikaaneilla on strategisempi ulkopoliittinen linjansa. Puolue on perinteisesti kannattanut Yhdysvaltain voiman korostamista ulko- ja puolustuspolitiikassa. Jopa puolueen libertaari- ja teekutsusiipien edustajat näyttävät luopuvan eristäytymispolitiikan

ajamisesta. Republikaanien vahvempi asema kongressissa asettaa puolueelle myös paineita: puolueen odotetaan nyt vievän eteenpäin omaa politiikkaansa eikä vain vastustamaan kaikkea, mitä Obama tekee.

Republikaanien voi odottaa ajan aktiivisempaa otetta taistelussa Isis-järjestöä vastaan. Tätä taistelua ei käydä vain sota-alueella vaan myös julkisuudessa ja kongressin istuntosaleissa. Republikaanien johtohahmot ovat luoneet odotuksia ja epäilyjä, joihin odotetaan vastauksia Irakissa ja Syyriassa.

Yhdysvaltain ulkopoliittikkaan vaikutetaan myös virallisten neuvotteluiden ulkopuolella. Ulkopuoliset toimijat voivat yrittää edistää omaa asiaansa epävirallisia reittejä pitkin. On todennäköistä, että lobbausyritykset kongressissa voimistuvat.

Tämä koskee esimerkiksi neuvotteluja Iranin ydinohjelmasta. Iranin on huomioitava presidentti Obaman hallinnon heikentynyt asema. Republikaanien vaalivoiton myötä Obama joutuu käymään neuvotteluja kädet tiukasti sidottuina. Muut valtiot, kuten Israel tai Saudi-Arabia, voivat käyttää pehmeää valtaansa Yhdysvaltain suuntaan vaikeuttaakseen minkäänlaisen sopimuksen syntymistä Iranin kanssa. Myös Ukrainan kannattaa vedota suoraan

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

kongressiin ja republikaanien johtajistoon.

Yhdysvaltain poliittisessa järjestelmässä eri toimijat tasapainottavat toistensa valtaa. Nyt presidentin ja hallituksen valtaa rajoittaa aiempaa enemmän republikaanienemmistöinen kongressi.

Mikäli Obama haluaa välttää joutumista ”rammaksi ankaksi” presidenttikautensa loppuksi, hänen on yritettävä parantaa huonoja välejänsä republikaaneihin. Jos hän ei onnistu tässä, ja jos republikaanit jumittuvat edelleen vastustamaan mitä tahansa Obaman aloitetta, Yhdysvaltain ulkopoliitiikasta tulee heikkoa ja reaktiivista. Tässä tapauksessa kahden vuoden päästä käytävien presidentinvaalien asialistalle nousisi kysymys siitä, miten Yhdysvallat voisi palauttaa vahvan ulkopoliittisen asemansa.

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.